

ULUSLARARASI DERS KİTAPLARI VE EĞİTİM MATERYALLERİ DERGİSİ (IJOTEM)

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijotem>

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Bireyi Tanıma Teknikleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*

*Bu çalışma "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Bireyi Tanıma Tekniklerine İlişkin Görüşleri" adlı tezden türetilmiştir.

Atakan EREBAK¹

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
atakanerebak2@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-6959-3743

Şahin ORUÇ²

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü
Prof. Dr.
soruc@yildiz.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-8666-3654

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Alınma Tarihi: 5.04.2024

Kabul Edilme Tarihi: 27.05.2024

Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 27.05.2024

Alıntı: Erebak, A., & Oruç, Ş. (2024). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma teknikleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 7(1), 102-126.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Bireyi Tanıma Teknikleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*

Atakan EREBAK¹

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

Şahin ORUÇ²

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

ÖZ

Araştırma Makalesi

Araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma teknikleri hakkında görüşlerini inceleyerek bu görüşlere yönelik öneriler geliştirmektir. Araştırma sürecinde bireyi tanıma teknikleri hakkında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bilgi sahibi olup olmadıkları araştırılmıştır. Bu bağlamda temel nitel araştırma tekniği kullanılarak yapılan çalışmanın katılımcıları kolay ulaşılabilir örneklem ile seçilmiştir. İstanbul ilinde bulunan ve MEB' ait özel okul ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden yüz yüze görüşme yöntemiyle veriler elde edilmiştir. Toplanan veriler nitel araştırma yöntemlerinde çoğunlukla kullanılan betimsel analiz tekniği ile değerlendirilmiştir. Değerlendirmede tümdengelim yaklaşımı benimsenmiştir. Değerlendirme aşamasında "Bireyi tanıma teknikleri Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre ne anlam ifade etmektedir?" problem cümlesi bağlamında temalar belirlenmiştir. Çalışmanın araştırma grubu 2023-2024 eğitim ve öğretim döneminde İstanbul'daki MEB'e ait devlet okulu ve özel okullarda çalışmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenleridir. Verilerin elde edilme sürecinde hem devlet okulunda çalışan 6 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle hem de özel okulda çalışan 6 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerin tamamı bireyi tanıma tekniklerinin öğrenciyi tanıma da olumlu etkisi olduğunu ve gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bireyi tanıma teknikleri konusunda hizmet içi eğitim verilmesi, ders sürelerinin arttırılması, sınıf mevcutlarının azaltılması, Sosyal Bilgiler müfredatının bireyi tanıma tekniklerine göre düzenlenmesine yönelik istekleri olmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda öğrencilerin tanınmasının öğretmenler açısından gelecek planlamalarının yapılması, ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirilmeleri ve başarılarının arttırılmasında olumlu etki oluşturduğuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerden elde edilen veriler incelendiğinde öğrencileri tanıma sürecinde en fazla gözlem ve görüşme tekniklerinden faydalandıkları neticesine varılmıştır. Öğretmenlerin ders sürelerinin az olması, sınıf mevcutlarının fazla olması ve öğrencilerin iletişime kapalı olmaları yönünden çoğunlukla öğrencileri tanıma zorluk yaşadıkları saptanmıştır.

*Alınma Tarihi:5.04.2024
Kabul Edilme Tarihi: 27.05.2024
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 27.05.2024*

Anahtar Kelimeler: Bireyi tanıma teknikleri, öğretmen, sosyal bilgiler öğretmeni

*Bu çalışma "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Bireyi Tanıma Tekniklerine İlişkin Görüşleri" adlı tezden türetilmiştir.

¹ **Sorumlu yazar iletişim bilgileri:**

Yüksek Lisans Öğrencisi

atakanerebak2@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-6959-3743

² *Prof. Dr.*

soruc@yildiz.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-8666-3654

Investigation of Social Studies Teachers' Views on Individual Recognition Techniques*

Atakan EREBAK¹

Yıldız Technical University, Faculty of Education, Department of Social Studies Education

Şahin ORUÇ²

Yıldız Technical University, Faculty of Education, Department of Social Studies Education

---

Abstract

The aim of the study is to examine the views of Social Studies teachers about individual recognition techniques and to develop suggestions for these views. In the research process, it was investigated whether Social Studies teachers have knowledge about individual recognition techniques. In this context, the participants of the study, which was conducted using basic qualitative research technique, were selected through convenience sampling. Data were obtained from teachers working in private and public schools in the province of Istanbul and belonging to the Ministry of National Education through face-to-face interviews. The collected data were evaluated with the descriptive analysis technique, which is mostly used in qualitative research methods. Deductive approach was adopted in the evaluation. In the evaluation phase, themes were determined in the context of the problem statement "What do individual recognition techniques mean to Social Studies teachers?". The research group of the study consisted of Social Studies teachers working in public and private schools of the Ministry of National Education in Istanbul during the 2023-2024 academic year. In the process of obtaining the data, interviews were conducted with 6 Social Studies teachers working in public schools and 6 Social Studies teachers working in private schools using face-to-face interview method. All of the teachers stated that individual recognition techniques have a positive effect on student recognition and are necessary. Teachers had requests for in-service training on individual recognition techniques, increasing the duration of lessons, reducing class sizes, and organizing the Social Studies curriculum according to individual recognition techniques. As a result of the analysis of the data obtained from Social Studies teachers, it was found that recognizing students had a positive effect on teachers in terms of making future plans, directing them to professions suitable for their interests and abilities, and increasing their success. When the data obtained from the teachers were analyzed, it was concluded that they mostly used observation and interview techniques in the process of getting to know the students. It was determined that teachers had difficulties in getting to know the students mostly due to the short duration of the lessons, high class sizes and students being closed to communication.

Keywords: Individual recognition techniques, teacher, social studies teacher

Research Article

Received: 5.04.2024
Accepted: 27.05.2024
Published online:
27.05.2024

---

*This study "Social Studies Teachers' Recognition of Individuals" Derived from the thesis titled "His Views on Techniques".

Corresponding author:

¹Graduate Student

atakanerebak2@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-6959-3743

² Professor Dr.

soruc@yildiz.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-8666-3654

Giriş

Bireyi tanıma kavramı, bireyin ilgi ve yetenek gibi özelliklerini anlama sürecini ifade etmektedir. Bu süreç bireye ait özelliklerin ayrıntılı olarak tespit edilmesini sağlar. Bireylerin kendilerine ait keşfedilmeyen özelliklerinin ortaya çıkarılmasına ve bu özelliklerin gelişimine katkı sağlar. Bu bağlamda eğitim süreçlerinde bireylerin farklılıklarını tespit etmek amacıyla rehberlik sürecinden de yararlanılmaktadır. Eğitim sürecinde bireylerin farklı özelliklerinin ortaya çıkarılmasının temel amacı farklılaşmalara neden olan etmenlerin birarada gelişmesine olanak sağlamaktır (Yeşilyaprak vd., 1996).

Bununla beraber eğitim aşamalarında bireylerin gelişim süreçleri sürekli ve farklılıklar içeren bir yapıdadır. Bireyin gelişiminin sürekliliği zihni, bedeni ve psikolojik durumlarından da izlenebilmektedir. Bireyi tanıma sürecinin amacı bireylere ait ilgiler, yetenekler, kişilik özellikleri ve değerler ile ilgili geçerli ve güvenilir bilgiler sunmaktır. Bireylere ait bilgiler öğrenilmek istendiğinde; beden gelişimi, aile çevresinin ekonomik durumu, ailesinin toplumsal durumu, sağlık durumu, zihni gelişimi, kinestetik gelişimi, dil becerilerinin gelişimi, benlik gelişimi, okul ve iş durumu, meslek becerileri, geleceğe yönelik hedefleri göz önüne alınmalıdır (Bakırcıoğlu, 1997).

Bireylerin tanınmasında bireyi tanıma tekniklerinin başlıca hedefi bireylerin kendilerini tanımalarını sağlayarak her şeyden önce bireylerin kendine fayda sağlamalarının önünü açmaktır. Bireyi tanıma tekniklerinin kullanımıyla elde edilen sonuçların her şeyden önce bireylerin kendilerine fayda sağlaması yönünde olması için emek sarf edilmesi gereklidir. Bireylerdeki gelişim yaşanan sosyal ortamda yer alan her türlü alana etkide bulunmaktadır (Özgüven, 2014).

Bireyi tanıma tekniklerinin kullanıldığı çalışmalar incelenip sonuca ulaşılmadığında bireylere katkı sağlamayacağından etkisiz hale gelecektir. Bireyi tanıma tekniklerinin kullanıldığı araştırmaların sonuçları bireylere açıklanmazsa bireye hiçbir katkı vermeyeceği de bilinmelidir. Bununla beraber bireylerin kendilerini anlama çabaları onların temel gereksinimlerini ifade etmektedir. Bireyler kendilerini anlayabildikleri ölçüde gelecek planlamalarını ve meslek tercihlerini yapabilmektedirler. Sosyal hayatta bazı sorunlar yaşayan bireylere çözüm üretilmesi yönünden de bireyi tanıma teknikleri fayda vermektedir (Terzi, 2009).

Sosyal hayatta sadece sorun yaşayan bireylerin değil, bütün bireylerin kişilik özelliklerini bilme arzuları vardır. Bu durum bireyi tanıma sürecini olanaklı hale

getirmektedir. Bireylerin talepleri, duyguları, kalıtım özellikleri, güdüleri, psikolojileri, biyolojileri ve davranış kalıplarının çerçevesi kişilik kavramını anlatmaktadır. Bu sebeple bireyi tanıma sürecinde bireyin gerekli özellikleri ele alınarak değerlendirilmelidir (Yeşilyaprak, 2002).

Bireylerin kendilerini tanıma sürecinde ve diğer bireylerden ayırt edilmesinde kalıtım özelliklerinin farklılığı yanında farklı çevre koşullarında büyümelerinden gelen özelliklerde etki etmektedir. Farklı davranış ve alışkanlıklara sahip çevrelerden gelen öğrencilerin farklılıkları okul ortamında belirgin hale gelmektedir (Can, 2002 & Aktepe, 2005).

Bireysel farklılıklar, bireylerin kişilik gelişimi sürecinin önemli belirleyicilerindedir. Bununla beraber beden sağlığı da bireylerin kişilik gelişiminde son derece etkilidir. Beden sağlığı bireylerin okuldaki başarısı üzerinde de önemli derece de etki etmektedir. Bundan dolayı bireylerin bedensel engelleri, işitme kayıpları, görme bozuklukları, konuşma güçlükleri, önceden yaşadıkları hastalıklar, uzunlukları ve kiloları her yıl en az bir kere sağlık kontrollerinden geçirilerek kontrol edilmelidir (Erden, 2008).

Günümüz şartlarında ülkemiz özelinde, okullarda bireyi tanıma tekniklerinin öğretmenler tarafından kullanımında bazı sorunlar ve engellerle karşılaşılmaktadır. Bu sorunlardan birisi, öğretmenlerin görevli oldukları sınıfların mevcut sayılarının yüksek olması sebebiyle bütün bireyleri tanımak için bireyi tanıma tekniklerini kullanma süresine sahip olmamalarıdır. Bu sorunlar neticesinde öğretmenler ders anlatım süreçlerinde bütün bireyleri aynı idrak düzeyinde kabul ederek anlatımlarını yapmaktadırlar. Bu şekilde yapılan ders anlatımları neticesinde öğrencilerin ilgi ve yetenekleri göz ardı edilerek, hepsine aynı yöntemle ders anlatımı yapılmış olmaktadır. Öğrenciler bu şekilde yapılan ders anlatımlarından, kendi bireysel özelliklerinin ölçüleri kadarını anlayabilmekte kendine hitap etmeyen kısmını ise kavrayamamaktadırlar. İlerleyen süreçlerde kavrayamadıkları konular öğrencilerin başarısız olmalarına sebebiyet vermektedir. Öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkiler karşılıklı etkileşim süreçlerini içermesi nedeniyle öğrencilerin yaşadığı başarısızlıklar öğretmenlerde de başarısız anlatımlar ve bilgi eksikliği şeklinde kendini göstermektedir (Aktepe, 2005).

Bütün bireyler kendilerinde olan varyasyon ve gelişim aşamaları ile mevcudiyetlerini sağlarlar. Bireylerin hepsi biricik ve yegâne varlıklardır (Erol, 2002). Bütün insanlar etrafındaki kişilerle ilişki kurarak deneyimleriyle olgunlaşma sürecine girerler. Bu durumda büyüme kavramını ifade eder. Bir çocuğun çevresindeki büyüklerinden nasıl kaşık tuttıklarını ve yemek yediklerini görüp kendisinin yapması, kaşıkla yemeğin nasıl yendiğini öğrenme

sürecidir. Bu biçimde davranışların çocuğun parmak kaslarının olgunlaşması ve gelişimi üzerinde bir etkisi yoktur (Ulusoy vd., 2003).

Bireyleri tanıma süreçlerinde elde edilen bilgiler psikolojik danışma faaliyetlerinde kullanılabilirdiği gibi bireylerin hayatlarında işe girmelerindeki teşhisten toplumun her düzeyinde bulunan değerlendirme ve yerleştirme işlemlerinde de kullanılmaktadır. Bu bakımdan da bireyi tanıma sürecinin birçok amacı vardır. Bireye ait benlik gelişimlerinde, kabiliyet ve ilgilerine yönelmesinde, eğitim programları için bireyi sınıflandırma sürecinde en uygun kişiyi bulup ortaya koymada ve geleceğe dair tahminlerde bulunma aşamalarında kullanımı yaygındır (Özgüven, 2007).

Bireyleri tanıma sürecinin birçok amacı bulunmaktadır. Bu amaçlardan biride öğretmenlerin öğrencilerini tanıyarak ders süreçlerini planlamaları gerektiğidir. Öğrencilerin tanınarak derslerin planlanması verimli eğitim ortamlarının oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerinin beklentilerini, ilgi ve yeteneklerini anlamalarını sağlamak amacıyla bireyi tanıma teknikleri konusunda okullarda ortamlar oluşturulmalı ve planlamalar yapılması gerekmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilerinin ilgi, yetenek ve tutumları hakkında enformasyon sahibi olmalıdır ki onların gelişimlerini sağlayacak programlar oluşturma olanağı bulabilme durumunda olsunlar. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenleri okullarda öğrencilerinin sorun yaşadıkları durumlar hakkında tespitler yapmada ve öğrencilerini tanıma sürecinde bireyi tanıma tekniklerinden yararlanırlar. Bireyi tanıma tekniklerinin önemini anlamış ve aktif kullanan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerinin okul çevresinde yaşadıkları sorunları kolaylıkla tespit ederek çözüm önerileri geliştirmeleri beklendik bir durumdur. Bu sayede öğrencilerin tedavi edilmesi ve uyumlarının sağlanmasına da olanak sağlanmış olmaktadır (Başar, 2001).

Bireyi tanıma tekniklerinin okul ortamlarında öğretmenler tarafından kullanımı, öğrencilerin kendilerine özel özelliklerinin anlaşılacak onlara hitap edecek eğitim ortamlarının oluşturulmasında da önem içeren bir mevzudur. Öğrencilerin ihtiyaç, beklenti, tavır, ilgi ve yeteneklerinin farkında olan öğretmenler onların gelişimlerine daha verimli bir şekilde etki edebilmektedirler. Öğretmenler sadece okullarda sorun yaşayan öğrencilere yardımcı olma konusunda değil bütün öğrencilere yardımcı olma konusunda bireyi tanıma tekniklerinden faydalanmalıdırlar. Bu noktada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerinin gelişimlerine katkı verebilmek, öğrenmelerini gerçekleştirmek ve öğrencilerini hedeflerine yönlendirmek için bireyi tanıma tekniklerinden faydalanmaları son derece önemli bir durumdur. Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının ve içeriğinin öğrencilere verimli bir şekilde öğretilmesinin

sağlanabilmesi açısından da bireyi tanıma tekniklerine uygun uygulamalar etkili olmaktadır. Öğrencilerin gelecek hedeflerine yönelik olarak öğretmenler tarafından yönlendirmeler yapılmasının yanında ilgi ve yeteneklerine uygun hedeflere yönlendirilmeleri konusunda faydalı olma açısından da bireyi tanıma teknikleri önem arz etmektedir (Özgüven, 2007).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma teknikleri konusunda bilgi sahibi olup olmadıkları ve ders işleyiş süreçlerinde bireyi tanıma tekniklerini yeterli derece de kullanıp kullanmadıklarını anlamak açısından yapılan araştırmada öğretmenlerin bireyi tanıma teknikleri konusunda yeterlilikleri de göz önüne alınmaktadır. Bu sayede bireylerin kendine has özelliklerine göre eğitim süreçlerinin oluşturulmasında, öğretmenlerin bireyi tanıma tekniklerine bakış açıları da değerlendirilecektir. Araştırmanın önemi öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından tanınarak onlara uygun bireyi tanıma teknikleri ile gelişimlerine destek olunmasıdır. Bu sayede bireyler kendi özelliklerinde farkına vararak benlik gelişimlerini sağlıklı bir şekilde oluşturabileceklerdir.

Çalışmanın amacı çerçevesinde bireyi tanıma tekniklerinin bilinirliği, nasıl kullanıldığı, ne durumlarda kullanıldığı ve uygulanma sürecinde karşılaşılan sorunlar tespit edilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi “Bireyi tanıma teknikleri Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre ne anlam ifade etmektedir?” sorusudur. Bu soru çerçevesinde bireyi tanıma tekniklerinin eğitim ve öğretim süreçlerinde kullanımı, bireylerin eğitim süreçlerinden almış olduğu katkıların verimli ve sürdürülebilir olma durumu öğretmenlerin görüşlerine göre incelenmiştir. Okullarda hem öğrencileri doğru olarak tanımak hem de onların gelişimlerini doğru teknikler aracılığıyla olumlu yönde geliştirmek için öğretmenlerin bireyi tanıma tekniklerini sıklıkla kullanmaları gereklidir. Bireyi tanıma tekniklerinin olması gereken durumlarda öğretmenler tarafından sıklıkla kullanılması neticesinde, bireylerin ilgi ve yetenekleri ölçüsünde başarılarının kalıcı hale gelmesi ve öğrenmelerinin devamlı olması sağlanabilmektedir. Okullarda eğitim gören öğrencilerin kendine has özelliklerinin farkına varılarak onlara göre eğitim planlamalarının yapılması gerekmektedir.

Taner (2005) yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında vazifeli olan öğretmenlerden bilgiler elde etmiştir. 145 öğretmenin, bireyi tanıma teknikleri bilme ya da bilmeme hakkında görüşlerini toplamıştır. Öğretmenlerin büyük bir kısmının eğitim aldıkları okullardaki derslerinden bireyi tanıma tekniklerini öğrendikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Diğer öğrenme kaynakları internet siteleri ve seminerler aracılığıyla olmuştur.

Büyüköncü (2013) çalışmasında, bireyi tanıma tekniklerini öğretmenlerin çoğunun öğrencilerinin gelişimlerini takip etmek için kullandıkları, öğretmenlerin yarısının

oryantasyon aşamasında bireyi tanıma tekniklerinden yararlandıkları ve öğretmenlerden az bir kısmının sadece sorun yaşadıklarında kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Uşaklı (2022) çalışmasında, bireyi tanıma tekniklerinin insanların kendilerini tanımalarını sağladığı sonucuna varmıştır.

Aktepe (2005) çalışmasında bireyi tanıma tekniklerinin öğretmenler tarafından fazlaca kullanılması gerektiği sonucuna ulaştığı ama ülkemiz şartlarında sınıf mevcutlarının kalabalık olması nedeniyle sınırlı kullanımının hem öğrencilere hem de öğretmenlere olumsuz etki yaptığı neticesine varmıştır.

Yapılan araştırmanın bireyi tanıma alanında yapılan diğer çalışmalarla benzerlik ve farklılıkları olmakla beraber bireyi tanıma alanına katkısı bireyleri tanıma sürecinde öncelikle bireylerin kendilerinin tanınmasının sağlanmasıdır. Kendini tanıyan ve anlayan bireyler ne istediklerini bilir ve hayatlarını kendi benlik özelliklerine göre planlayabilirler. Araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, bireyi tanıma tekniklerinin öğrencileri tanıma sürecinde olumlu etki yapacağını düşünmeleri beklenen sonuçlardandır. Bununla beraber bireyi tanıma tekniklerinin öğrencilerin kendine ait özelliklerinin farkına varmalarında etkili olacağı beklenmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin problem cümlesine göre görüşlerine yönelik alt amaçlar aşağıdaki gibidir.

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencileri tanıma tekniklerinin gerekliliği hakkındaki fikirleri nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri tanıma konusunda kullandıkları teknikler nelerdir?
3. Öğrencilerini tanıyarak ders anlatmanın hem Sosyal Bilgiler öğretmenlerine hem de öğrencilere sağladığı avantajlar ve dezavantajlar nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenci tanıma tekniklerini öğrendikleri kaynaklar, bilgi sahibi olma durumları ve yaşadıkları zorluklar nelerdir?
5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine bireyi tanıma teknikleri hakkında çevrelerinden yapılan talepler nelerdir?
6. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri tanımalarının önemi nedir?
7. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma süreci sonunda karşılaştıkları olumlu-olumsuz durumlar ve önerileri nelerdir?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma teknikleri hakkında görüşlerine yönelik belirlenen amaçların önemli olması ve günümüz şartlarında cevaplarının aranmasının en kıymetli nedeni öğrencilerin öncelikle kendilerini tanımalarının önemli olmasıdır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri tanımalarından önce, öğrencilerin kendilerini tanımalarının gerekliliğinin sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Öncelikle bireylerin kendilerini tanımalarına olanak sağlayacak şekilde bireylerin tanınması gerektiğine vurgu yapılarak bireyi tanıma alanına bu açıdan katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerini tanımalarında ilk olarak onların ben aidiyetlerini anlama çabası içinde olmaları gerektiği çıkarımına varılmıştır (Selçuk, 2006).

Yöntem

Model

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma teknikleri hakkında görüşlerinin elde edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden yüz yüze görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Nitel yöntemin kullanıldığı çalışmalarda görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanılır. Nitel araştırmalarda süreç içerisinde olan olaylar gerçekçi bir yaklaşımla ortaya konur (Yıldırım & Şimşek, 2011). Nitel araştırmada verilerin toplanma sürecinde, temel nitel araştırmadan faydalanılmıştır. Temel nitel araştırmanın genel mantığı şunları anlatmaktadır. Önceden yaşanmış hadiselerin ya da günümüzde devam eden süreçlerin olduğu gibi yansıtılması durumunu içermektedir. Temel nitel araştırmada, önceden olmuş durumların ve günümüzde olan durumların aynı şekilde betimleme biçiminde yansıtılması amaç edinilmiştir. Araştırma teması olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma teknikleri hakkında görüşleri, araştırma sürecine katılım sağlayan öğretmenlerin verilerinin aynı şekilde çalışmaya eklenmesiyle gerçekleştirilmiştir (Karasar, 2000).

Araştırma Grubu

Araştırma kapsamında İstanbul ilinde yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenleri katılımcılarından 6 adet özel okul ve 6 adet devlet okulunda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile örneklem alınarak çalışma yapılmıştır. Amaçlı bir örnekleme türü olan kolay ulaşılabilir örnekleme, araştırma sürecine kullanılabilirlik ve çabukluk katmaktadır. Araştırmacı kolay ulaşılabilir örnekleme ile daha az çaba ile seçmek istediği duruma ulaşır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Yüz yüze görüşme sürecine katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 7'si kadın, 5'i erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Yüz yüze görüşme sürecine katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 12'si de lisans düzeyinde eğitime sahiptirler. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 4'ü 0-5 yıllık meslek deneyimine sahip, 3'ü 6-10 yıllık meslek deneyimine sahip, 1'i 11-15 yıllık meslek deneyimine sahip ve 4'ü de 16 yıldan fazla meslek deneyimine sahiptirler. Yüz yüze görüşme sürecine katılan 12 Sosyal Bilgiler öğretmenin %50'si özel okullarda, %50'si devlet okullarında görev yapmaktadırlar. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 3'ü 11-15 kişilik sınıf mevcutlarına sahip ve 9'u da 16 kişiden fazla olan sınıf mevcutlarına sahiptirler.

Veri Toplama Araçları

Çalışma çerçevesinde araştırmacının hazırladığı 7 soruluk görüşme formu oluşturulmadan önce bireyi tanıma teknikleri hakkında alan yazım taraması yapılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan yapılandırılmış görüşme soruları için uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri çerçevesinde yapılan düzeltmelerle görüşme sorularına son hali verilmiştir. 2 uzmandan alınan uzman görüşleri sonucu oluşturulan görüşme formu soruları 3 Sosyal Bilgiler öğretmeni üzerinde pilot çalışma olarak yüz yüze görüşme şeklinde uygulanmıştır. Pilot çalışma neticesinde yüz yüze görüşmenin yaklaşık 10 dakika sürdüğü belirlenmiştir. Ayrıca pilot çalışmada görüşme sorularının açık ve anlaşılır olmasının kontrolü yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma çerçevesinde araştırmacının hazırladığı görüşme sorularının uzman görüşleri alınarak son hali verilmiştir. Son haline getirilen görüşme soruları Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yüz yüze uygulanmıştır. Yüz yüze görüşme süreleri ortalama 10 dakika olmuştur. Yüz yüze görüşme sürecine katılım sağlayan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden görüşme sürecinin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi konusunda izin alınmıştır.

Yüz yüze görüşme sonrasında elde edilen ses kayıtları Word belgesine katılımcıların görüşleri aynı olacak biçimde eklenmiştir. Yüz yüze görüşme soruları ile toplanmış olan bilgilerin değerlendirilmesi ve analiz edilmesi süreçlerinde, betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Değerlendirme sürecinde tümdengelim yaklaşımı benimsemiştir. Araştırmada elde edilen verilerin incelenmesinde betimsel analizin seçilmesinin nedeni çalışmada oluşturulan temalar çerçevesinde açıklama ve değerlendirme yapılmasına betimsel analizin olanak sağlamasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Araştırmada ulaşılan bilgilerin analizi aşağıdaki sıraya göre yapılmıştır.

1. Elde edilen bilgiler görüşme soruları kapsamında incelenmiştir. İncelenen bilgiler uygun temalar etrafında toplanmıştır.
2. Elde edilen bilgiler oluşturulan temalara dağıtılıp düzenlenmiştir. Araştırma sürecinde katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılmıştır.
3. Ulaşılan sonuçlar katılımcı görüşlerinden alıntı yapılarak desteklenmiştir.
4. En son olarak elde edilen bulguların birbirleriyle ilişkileri incelenmiş ve açıklanmıştır.

İstanbul Valiliği'ne bağlı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izinle 2023-2024 eğitim ve öğretim döneminde MEB'e bağlı okullardaki öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma teknikleri hakkında görüşleri ile alakalı analiz edilen bilgilerin denetim sürecinden geçirilmesi maksadıyla katılımcılardan analiz edilen görüşlerine ilişkin teyit alma yoluna gidilmiştir. Araştırmacı tarafından çalışma sürecinde yapılan bu uygulamaların amacı, araştırmanın güvenilir olma ve geçerli olma seviyelerinde olmasını sağlamak ve tasdik etmektir.

Etik Kurul Kararı

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal ve beşeri bilimler etik kurulu, 04.03.2024 toplantı tarihli, 2024. 03 Toplantı No'lu karar ile "Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma tekniklerine ilişkin görüşleri" adlı çalışma ve bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntemlerine ilişkin bilgilerde etiğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Bulgular

1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Öğrencileri Tanıma Tekniklerinin Gerekliliği Hakkındaki Fikirlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine "Öğrencileri tanımak bir öğretmen için gerekli midir? Hangi açılardan?" sorusu yönlendirilmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi neticesinde öğretmenler en fazla psikolojik durum açısından (6), aile durumu açısından (5) ve etkili iletişim açısından (4) öğrencileri tanımanın gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bulgular neticesinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerin tanınması konusunda gereklilik hissettikleri saptanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri tanımanın gerekli olduğunu düşünmelerinin birçok sebebi bulunmaktadır. Bu sebepler: öğrencilerin seviyelerini öğrenebilmek, Sosyal Bilgiler dersini öğrenciyi tanıyarak çok daha

rahat işleyebilmek, öğrencilerin olumlu ve olumsuz durumlarını anlayarak ders anlatabilmek, öğrenci başarılarını yükseltebilmek, öğrencilerin eğitim süreçlerini doğru planlayabilmek, verimli dersler işleyebilmek, öğrenciye göre yaklaşım sergileyebilmek, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini öğrenerek gelişimlerine yardımcı olabilmek, öğrencilerin özelliklerine göre ders işleyebilmek, öğrencilerle kolay iletişim kurabilmek, öğrencileri motive edebilmek ve etkili ders işleyebilmek olarak tespit edilmiştir. Yüz yüze görüşme sorularından “Öğrencileri tanımak bir öğretmen için gerekli midir? Hangi açılardan?” sorusuna Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bazıları altta belirtildiği şekilde görüş belirtmişlerdir.

K1: *“Bilgi seviyesi açısından, sosyal yapı açısından ve aile durumu açısından gereklidir.”*

K5: *“Öğrencileri anlamak ve onların geleceklerini planlamak açısından gereklidir öğrencileri tanıma. Öğrencileri hazırlarken neleri göz önüne alıp neleri arka planda bırakmamız açısından çok önemlidir.”*

K8: *“Öğrencilerin gelişimlerini ve akademik başarılarını takip etmek açısından gereklidir. Öğrencilerle rahat iletişim kurma yönünden de gerekiyor.”*

K10: *“Öğrencileri tanıyarak onlara yaklaşmam gerekiyor. Aile durumu açısından anne ve babası ayrı olan öğrencilerimiz var. Anne ve babası hapisanede olan öğrencilerim oluyor. Onları bu açılardan tanıyarak uygun şekilde yaklaşmam gerekiyor. Öğrencilerin davranış bozukluklarını gözlemliyorsunuz ama onların bu davranış bozukluklarının sebebini bilmeden tepki göstermek doğru olmuyor. Böyle tepki verince çözüm de üretemiyorsunuz.”*

K12: *“Kişilik özellikleri, psikolojik özellikleri, aile durumları gibi açılardan çocukları bilmemiz gerekiyor.”*

2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencileri Tanıma Konusunda Kullandıkları Tekniklere İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrencilerinizi tanımak için neler yapıyorsunuz?” sorusuna birçok görüş belirttikleri anlaşılmıştır. Öğretmenlerin öğrencilerini tanımak amacıyla en fazla yaptıkları çalışmaların; gözlem (5), görüşme (4), öğretmen görüşmeleri (3), veli görüşmeleri (3), soru-cevap (3) ve öğrenci tanıma formları (3) olduğu belirlenmiştir. Bazı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bir tane çalışma etrafında öğrencileri tanımaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden “Öğrencilerinizi tanımak için neler yapıyorsunuz?” sorusuna bazıları aşağıdaki gibi görüş belirtmişlerdir.

K7: “Şube öğretmenler kurulu toplantıları yapıyoruz. Her sınıf öğretmeni diğer öğretmenlerle beraber öğrencilerin özel durumlarını belirliyoruz. Aileleri ayrılmışsa onları belirtiyoruz. Yaramazsa öğrenci mesela o sorunun temeline iniyoruz. Öğrencini özel bir durumumu var, psikolojik bir sorunumu var onları anlamaya çalışıyoruz. Öğrencinin her derste başarıları düşükse o öğrencileri bireyselleştirmiş eğitim programına yönlendiriyoruz. Bireyselleştirmiş eğitim programı raporu alınması için aile ile konuşuyoruz.”

K10: “Açıkçası ben gözlemliyorum. Bir yandan ders anlatırken bir yandan da öğrencilerin davranışlarını gözlemliyorum. Diğer öğretmenlerin, tanımak istediğim öğrenciler hakkındaki fikirlerini karşılıklı olarak değerlendiriyoruz. Örneğin sınıfta sürekli konuşan ve arkadaşlarına sataşan öğrenciyle alakalı diğer öğretmenlere danışıyorum. Bu öğrencinin özel durumu olup olmadığını öğreniyorum. Ailevi durumlarını öğreniyorum. Kaynaştırma öğrencisi olup olmamasına bakıyorum. Yani gözlem yaparak ve diğer öğretmenlerin fikirlerini alarak öğrencileri tanıyorum.”

K11: “Öğrencileri tanımak için birebir görüşme, veli görüşmeleri, anket, soru-cevap gibi teknikleri ara ara kullanıyorum.”

K12: “Sene başlarında öğrenci tanıma formu dağıtıp öğrencilerin bilgilerini öğreniyoruz. Formdan elde ettiğimiz bilgileri kullanıyoruz. Zümre toplantıları ve öğretmenler arası görüşmeler yaparak da öğrencileri tanımaya çalışıyorum. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler konuları hakkında ki fikirlerini öğrenerek tanımaya çalışıyorum.”

3. Öğrencilerini Tanıyarak Ders Anlatmanın Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine ve Öğrencilere Sağladığı Avantajlar ve Dezavantajlara İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrenciyi tanımanın avantaj ve dezavantajları neler olabilir?” sorusuna K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12 kodlu katılımcılar, öğrencileri tanımanın Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrenciler için akademik açıdan avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Sadece dezavantajlı olduğunu K8 kodlu katılımcının düşündüğü saptanmıştır. Öğrencileri tanımanın öğretmenler açısından en fazla avantajlı olan kısmı öğrenci başarısını artırma (6) olarak saptanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri insani açıdan en fazla sağlık sorunu olan öğrenciler (K5, K9) ve iletişime kapalı öğrencilere (K9, K10) ders anlatırken dezavantaj yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bazılarının “Öğrenciyi tanımanın avantaj ve dezavantajları neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

K8: “Öğretmenlerin kendilerine ait öğrenciyi tanıma yorumlamaları olduğu için birbirinden farklı şekillerde öğrencilerini tanıyacıklarını düşünüyorum. Öğrenciyi tanıma

sürecinde bilimselliğin bu durum nedeniyle şüphede kalacağını düşündüğüm için dezavantajlıdır.”

K5: “Öğrencilerden sağlık problemi yaşayanların tanınmasında daha fazla zaman ve emek gerektiği için dezavantaj yaşıyorum.”

K10: “Ama bazı sınıflarda var ki dersi sabote ediyor bu durumda bende rehberlik anlayışı dışında otoriter yaklaşım sergiliyorum. Bu açıdan da dezavantaj oluşturuyor. Öğrencilerin davranış bozukluklarını gözlemliyorsunuz ama onların bu davranış bozukluklarının sebebini bilmeden tepki göstermek doğru olmuyor. Böyle tepki verince çözüm de üretemiyorsunuz. Bu durumda hem öğrenci zor durumda kalıyor hem de öğretmen müşkül durumda kalıyor. Bu durum hem öğretmen hem de öğrenciye olumsuz etki ediyor. Dezavantajlı oluyor.”

4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenci Tanıma Tekniklerini Öğrendikleri Kaynaklar, Bilgi Sahibi Olma Durumları ve Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine sorulan “Öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilginiz var mı?” sorusuna Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilgi sahibiyim cevabı veren çoğunluğunun, 6 farklı öğrenci tanıma tekniği hakkında bilgi sahibi oldukları ve kullandıkları belirlenmiştir. En fazla bilgi sahibi olunan öğrenci tanıma teknikleri gözlem (5) ve görüşme (3) olarak tespit edilmiştir. Anket (K1) ve dikkat dağınıklığı testleri (K5) hakkında sadece özel okullarda çalışan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine sorulan “Öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilginiz var mı?” sorusuna Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bazılarının verdikleri görüşler aşağıda verilmiştir.

K12: “Tek tek bilmiyorum. Ama kişilik değerlendirme testleri ve görüşmeler aracılığıyla öğrencileri tanımaya çalışıyoruz.”

K5: “Evet. Dikkat dağınıklığı testlerini kullanıyorum. Görüşme ve gözlemi de öğrencileri tanımak için kullanıyorum.”

K1: “Geçen sene öğrenmiştik. Görüşme, anket gibi teknikler olduğunu biliyorum.”

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilgi sahibi olduğunuz kaynaklar nelerdir?” sorusuna kaynak olarak en fazla üniversitede gördükleri dersler (8) görüşünü belirtmişlerdir. Bu şekilde öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilgi sahibi

oldukları belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilgi sahibi olduğunuz kaynaklar nelerdir?” sorusuna verilen görüşlerin bazıları aşağıda verilmiştir.

K5: “Çalıştığım kurumda uygulama süreçlerine bilgi sahibi oldum. Üniversitede bireyi tanıma ile ilgili ders almadım.”

K10: “Üniversitede aldığım derslerden yüzeysel şekilde öğrenmiştim. Sosyal medyada ki psikologlardan da bireyleri tanıma noktasında bilgiler ediniyorum. Öğretmen sayfaları var oralara bakıyorum.”

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma tekniklerini kullanırken en fazla karşılaştıkları zorluklar; ders sürelerinin yetersiz olması (4), öğrencilerin iletişime kapalı olması (4) ve sınıf mevcutlarının fazlalığı (3) olarak saptanmıştır. Bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

K3: “Kronik rahatsızlıkları olan öğrencilerin tanınması sürecinde zorluklar yaşıyorum. Bu tür öğrencileri gözlem tekniğini kullanarak anlamaya çalışıyorum.”

K5: “Karşılaştığım bazı zorluklar oluyor. Dezavantajlı öğrencilere daha fazla destek sağlıyoruz. Bazı imtiyazlar sağlıyoruz. İçeride kapalı öğrencilerin tanınmasında zorluklar yaşıyorum. Öğrencileri tanıma konusunda dezavantajlı öğrencilerle zorluk yaşayabiliyoruz.”

5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Bireyi Tanıma Teknikleri Hakkında Çevrelerinden Yapılan Taleplere İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenleri “Çalıştığınız kurum, yönetici, veli vb. sizden bireyi tanıma noktasında talepleri oluyor mu?” sorusuna Sosyal Bilgiler öğretmenleri en fazla velilerle görüşme talebi (11) görüşünü belirtmişlerdir. Öğrencileri tanıma noktasında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yapılan taleplerin nedenleri incelendiğinde en fazla velilerin çocuklarının gelişimlerini takip etme isteği (7) ve öğrencilerin okulda sorun yaşamaları (5) olmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenleri “Çalıştığınız kurum, yönetici, veli vb. sizden bireyi tanıma noktasında talepleri oluyor mu?” sorusuna Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden bazılarının görüşü aşağıda verilmiştir.

K7: *Yani veli toplantılarında velilere bilgi veriyoruz. Ama veliler ilgisiz olabiliyor. Veli toplantısına hiç gelmeyen velilerimiz var. Çocuk 3-4 yıldır bu okulda ama aile hiç merak etmiyor durumunu. Sadece başarısız öğrencilerin değil bazen oluyor ki başarılı öğrencilerin velileri de hiç gelmiyor. O konuda velilerle bir iletişimsizlik oluyor.*

K8: *Veliler genellikle veli toplantısı olduğunda ve çocuklarının sorun yaşadıklarında bizimle görüşme gereği duyuyorlar. Sadece zorunluluk durumlarında olumsuz olaylar*

yaşandığında veliler bizimle görüşüyor. Veliler çocukların eksikleri ve başarısızlıkları hakkında bizimle görüşme yapmıyorlar. Veli toplantılarında da çocukları ayrıntılı olarak anlattığımız söylenemez.”

6. Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencileri Tanımalarının Önemine İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenleri “Sosyal Bilgiler dersi özelinde öğrencileri tanımak önemli midir?” sorusuna birçok görüş belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencileri tanımının önemli olduğu noktalar en fazla öğrencilerin hayata hazırlanmasını sağlaması (7), Sosyal Bilgiler konularında öğrencileri tanımının avantajlı olması (6) ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını öğrenmeyi sağlaması (5) olarak tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma süreci sonunda karşılaştıkları olumlu durumlar incelendiğinde en fazla öğrenci başarısını arttırma (6) ve etkili iletişim sağlama (3) açısından olumlu durumlar yaşadıkları saptanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bazıları “Sosyal Bilgiler dersi özelinde öğrencileri tanımak önemli midir?” sorusuna ilişkin aşağıdaki görüşleri vermiştir.

K9: “Önemlidir. Çünkü Sosyal Bilgiler dersi hayatla bağlantılı olduğu için öğrencileri tanımayı gerektiriyor. Sosyal Bilgilerdeki toplum, demokrasi, hak, hukuk kavramlarının daha iyi öğretilmesi için öğrencilerin tanınması önemlidir. Tabi her öğretmenin öğrencilerini tanıması lazım ama sosyal bilgilerde biz hayatı öğretiyoruz bu açıdan daha önemli oluyor. Konularımızda öğrencileri tanıyarak mesleki yönlendirme var ama yeterli değil.”

K10: “Sosyal bir ders olduğu için bizim dersimiz öğrencileri tanımamız gerekiyor. Çünkü şöyle, öğrenciler Sosyal Bilgiler dersine ön yargılı olarak yaklaşabiliyor. Zaten ezber yapmam gereken bir ders diye düşünüyorlar. Oysa Sosyal Bilgilerin onların hayata hazırlanmalarında ve hedeflerine yönlendirilmelerinde önemli bir ders olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Öğrencileri tanımam gerekiyor ki onların nasıl öğrendiklerini anlayayım.”

K11: “Çok önemli. Akademik olarak değil de çocuğun motive olmasının sağlanması açısından önemli. Çocuğu motive edebilmek için onu tanımak gerekiyor.”

7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Bireyi Tanıma Süreci Sonunda Karşılaştıkları Olumlu-Olumsuz Durumlar ve Öğretmenlerin Önerilerine İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenleri “Bireyi tanıma süreci sonunda karşılaştığımız olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir?” sorusuna farklı görüşler belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler

öğretmenlerinin bireyi tanıma süreci sonunda karşılaştıkları olumsuz durumlar incelendiğinde en fazla öğrencilere ayrılan zamanın yetersiz olması (4), sağlık sorunu olan öğrencilerle anlaşamama (3) ve iletişime kapalı öğrencilerle iletişim kuramama (3) durumlarının belirtildiği belirlenmiştir.

K3: *“Sınıfların kalabalık olması olumsuz etki yapıyor. Kronik rahatsızlıkları olan öğrencileri tanımada sorunlar yaşıyorum. Öğrencileri ilgilerine yönlendirme açısından ve kendilerini tanımalarını sağlama yönünden olumlu etki yapıyor.”*

K2: *“Sınıf mevcutlarının çok olması nedeniyle öğrencileri tanımaya vakit kalmıyor. 24 kişi üstündeki sınıflarda bazı öğrencilerin özelliklerini başka öğrencilerle karıştırma durumları oluyor.”*

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma süreci sonunda öğretmenlere önerileri incelendiğinde en fazla öğretmenlere ek zaman oluşturulması (6), sınıf mevcutlarının azaltılması (4) önerilerini getirdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K6: *“Sınıf mevcutlarının öğrenciyi tanımaya olanak verecek sayıda olması sağlanabilir. Üniversite de bireyi tanıma tekniklerinin pratikte uygulanması konusunda stajlara eklenmesi staj sürelerinin uzatılması sağlanabilir.”*

K2: *“Müfredatı yetiştirmekten ayrı bir zaman tanınabilir.”*

Sonuç ve Tartışma

Bireyleri tanımadan önce bireylerin kendilerini tanımaları gereklidir. Bu nedenle bireyi tanıma teknikleri de insanların kendi özelliklerinin farkına varmaları, kendilerini anlamlandırmalarını sağlayabilecek şekilde kullanılmalıdır.

Araştırmaya yüz yüze görüşme soruları aracılığı ile katılım sağlayan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, bu tekniklerin faydalı olduğu yönünde ortak görüşe varmışlardır. Araştırmada bireyi tanıma tekniklerinin kullanımının bireylerin sağlık düzeylerinin artırılması, ilgi ve yeteneklerinin farkına varılması, okul başarılarının artırılması, zihinsel gelişimlerine destek olunması yönünden faydalı olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada ulaşılan bu sonuç Dürüst vd. (2020) çalışmasıyla benzerlikler içermektedir. Dürüst vd. (2020) araştırmasına görede bireyi tanıma tekniklerinin faydası yapılan çalışmayla aynı sonuçları içermektedir. Buna göre bireyi tanıma tekniklerinin kullanımının bireyler üzerinde birden fazla faydalı etkisi olduğunun diğer yapılan çalışmalarla da benzer sonuçlar içerdiği anlaşılmıştır. Elde

edilen bulgular neticesinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencileri tanıma sürecinin çok önemli olduğunu düşünmektedirler.

Öğrenci tanıma tekniklerinin gerekliliği konusunda çalışmaya katılan öğretmenler hemfikirlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en fazla aile durumu, psikolojik durum ve etkili iletişim açısından öğrenci tanıma tekniklerini gerekli gördükleri neticesine varılmıştır. Baloğlu ve Tan (2006) yaptıkları çalışmada, bireylerin hayatlarında karşı karşıya kaldıkları sorunları aşmalarında ve uyum sağlama süreçlerinde objektif bilgiler aracılığıyla ihtiyaçlarını giderebilecekleri çıkarımına ulaşmışlardır. Bütün bireylerin kendine has özellikleri olması sebebiyle hepsinin özelliklerinin bireyi tanıma yöntemleriyle öğrenilmesi gerekmekte olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Okullarda da öğrencilerin bireysel farklılıklarına dayanan hususları öğrenilerek devamlılık içerecek şekilde bu verilerle bir arada toplanması çıkarımına varmışlardır. Baloğlu ve Tan (2006)'ın çalışması, yapılan araştırmanın “Öğrencileri tanımak bir öğretmen için gerekli midir?” sorusuna yönelik öğretmen görüşleriyle benzer özellikler göstermektedir.

Öğretmenlerin öğrencilerini tanımak maksadıyla en fazla yaptıkları çalışmaların; gözlem(5), görüşme(4), öğretmen görüşmeleri(3), veli görüşmeleri(3), soru-cevap(3) ve öğrenci tanıma formları (3) olduğu belirlenmiştir. Çalışmada “Öğrencilerinizi tanımak için neler yapıyorsunuz?” sorusuna verilen öğretmen görüşleriyle Büyükgöncü (2013) çalışmasının benzer sonuçlar içerdiği saptanmıştır. Büyükgöncü (2013) çalışması öğretmenlerin en fazla gözlem ve görüşme teknikleri aracılığıyla öğrencilerin tanındığını ortaya koyarak çalışmayı destekler niteliktedir.

Öğrencileri tanıyarak ders anlatmanın Sosyal Bilgiler öğretmenlerine akademik açıdan en fazla öğrencilerin başarılarını artırma ve öğrencilerle etkili iletişim kurma yönünden avantaj sağladığı neticesine ulaşılmıştır. Bu sonucu Aktepe (2005) çalışması destekler niteliktedir. Aktepe (2005) çalışmasına göre öğretmenlerin öğrencileri tanıma amacıyla yaptıkları çalışmaların çeşitlendirilmesinin öğrenci başarıları ve etkili iletişim geliştirilmesi üzerinde olumlu etkisi olmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin en fazla öğretmen yetersizlikleri, başarı odaklı tanıma ve sınıf mevcudunun fazlalığı sebebiyle öğrencileri tanıma sürecinde dezavantajlar yaşadıkları sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç Aktepe (2005) çalışmasıyla benzerlikler içermektedir. Aktepe (2005) çalışmasına göre ülkemizde sınıf mevcudu fazlalığı sebebiyle öğretmenler öğrencileri tam olarak tanıyamamaktadırlar.

Çalışmaya katılan 12 Sosyal Bilgiler öğretmeninin verilerinin incelenmesi neticesinde öğretmenlerin çoğunluğunun öğrenci tanıma teknikleri hakkında bilgi sahibi oldukları, öğretmenlerin az bir kısmında bilgi sahibi olmadıkları saptanmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin en fazla gözlem ve görüşme teknikleri hakkında bilgi sahibi oldukları sonucuna varılmıştır. Bu sonuç Büyükgöncü (2013) çalışmasıyla da desteklenir niteliktedir. Büyükgöncü (2013) çalışmasına göre öğretmenler tarafından en fazla bilgi sahibi olunan teknikler gözlem ve görüşme tekniğidir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunun bireyi tanıma tekniklerini, lisans eğitimleri sürecinde öğrendikleri neticesine varılmıştır. Ulaşılan bu sonuç Büyükgöncü (2013) çalışmasının sonucuyla benzerlik içermektedir. Büyükgöncü (2013) çalışmasına göre katılımcıların çoğunluğunun bireyi tanıma tekniklerini lisans eğitimleri sırasında öğrendikleri belirtilmiştir.

Öğrenci tanıma tekniklerinin uygulanması sürecinde karşılaşılan zorluklardan en fazla olanları ders sürelerinin yetersizliği, öğrenci sayısının fazlalığı ve öğrencilerin iletişime kapalı olmalarının verdiği etkiler olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç Aktepe (2005) çalışmasıyla benzerlikler içermektedir. Aktepe (2005) çalışmasına göre ülkemizde sınıf mevcudu fazlalığı sebebiyle öğretmenler öğrencileri tam olarak tanıyamamaktadırlar. Büyükgöncü (2013) çalışması sınıf mevcudu fazlalığı nedeniyle öğretmenlerin zorluklar yaşadıklarını belirtmiştir ve çalışmayla benzer sonuçlar barındırmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine çevrelerinden yapılan talepler incelendiğinde bu taleplerin nedenleri farklılaşmaktadır. En fazla öğrenci sorunları olduğunda ve velilerin çocuklarının gelişimlerini takip etme isteği duymaları anında öğretmenlerden bilgi talep edildiği anlaşılmıştır. Büyükgöncü (2013) çalışmasına göre ise öğretmenlerin az bir kısmı problem yaşayan öğrenciler nedeniyle bilgilendirme yaparken öğretmencerin çoğu öğrencilerin gelişimlerini takip etme amacıyla bilgilendirme yapmışlardır. Bu açıdan çalışma ile farklı sonuca varıldığı anlaşılmaktadır.

Okuldaki programların en iyi şekilde biraraya getirilmesi öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımaları içinde zaruriyet içermektedir. Sonuç olarak öğretmenlerin öğrencileri tanımalarının amacı, hem öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarına ortam hazırlamak hem de eğitim aşamalarını öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenleme gerekliliğinin olmasından ileri gelmektedir. Bu konuda ulaşılan sonuç Tan (1992) araştırmasıyla benzerlikler içermektedir. Tan (1992) eğitim ortamlarının öğrenci ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi gerektiği ve öğrencilerin kendilerini anlamalarına ortam hazırlamak amacıyla öğretmenlerin öğrencilerini tanımaya çalıştığını belirtmiştir. Selçuk (2006) araştırmasına benzer olarak bu

çalışmada da öğrencilerin kendilerini tanımalarının öncelikle sağlanması gerektiği yönünde neticelere ulaşılmıştır. Selçuk (2006) araştırması öğrencilerin kendilerini anladıkları ve tanıdıkları ölçüde dış ortamlarla bağlantı içerisine gireceklerini belirtmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerini tanımalarında ilk olarak onların ben aidiyetlerini anlama çabası içinde olmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma süreci sonunda karşılaştıkları olumsuz durumlar incelendiğinde en fazla öğrencilere ayrılan zamanın yetersiz olması (4), sağlık sorunu olan öğrencilerle anlaşamama (3) ve iletişime kapalı öğrencilerle iletişim kuramama (3) durumlarının belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Erden (2008) tarafından yapılan çalışmanın bireylerin beden sağlığı, kişilik gelişimi sürecinin önemli belirleyicilerindedir sonucuyla benzerlik göstermektedir. Yapılan araştırma kapsamında da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sağlık sorunu olan öğrencileri tanımada ve onlarla anlaşma sürecinde zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Beden sağlığı bireyin okuldaki başarısı üzerinde de önemli derece de etkilidir. Bundan dolayı bireyin bedensel engelleri, işitme kayıpları, görme bozuklukları, konuşma güçlükleri, evvel ki hastalıkları, uzunluğu ve kilosunu her yıl en az bir kere sağlık kontrollerinden geçirilmelidir (Erden, 2008). Kepçeoğlu (2004) çalışmasında bireylerin sıhhat durumları ve bedensel ilerleyişlerinin tanınmalarında belirleyici olduğunu açıklamaktadır. Ayrıca bireylerin bedensel özür ve engellerinin bilinmesinin onların tanınması sürecinde gereklilik arz ettiğini belirtmektedir Kepçeoğlu (2004) çalışmasının araştırma sonuçlarını bu açıdan destekleyici nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma sürecine katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, çoğunlukla öğrenci velilerinin başarı odaklı bilgiler ve öğrenci sorunlarıyla alakalı bilgiler talep ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum velilerin çocuklarının eğitim ve öğretim süreçlerine katkı yapacak seviyede olmadıklarını ortaya koymaktadır. Kılıç ve Gündüz (2021) araştırmaları çerçevesinde, öğrenci velilerinin çocuklarına karşı ilgili olmalarının ve çocuklarına yardımcı olabilecek yetkinlikte olmalarının çocuklarda pozitif neticeler oluşturduğu çıkarımına ulaşmışlardır. Ailesinden olumlu açıdan destek alan öğrencilerin kavrama süreçlerinde ilerleme kat ettikleri anlaşılmıştır. Çocuklar bu sayede arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurabilmektedirler. Kılıç ve Gündüz (2021) araştırma içeriği yapılan çalışma kapsamında velilerin taleplerinin sebeplerini açıklar niteliktedir. Bu açıdan çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Yapılan araştırma kapsamında bireyi tanıma alanında öğretmenlerin beklentilerinin neler olduğu ortaya koyularak beklentiler konusunda neler yapılması gerektiğinin araştırıldığı bir çalışmadır. Bireyi tanıma alanında gelecekte yapılması planlanan çalışmalara referans

bilgiler çalışma kapsamında elde edilmiştir. Öğretmenlerin öğrencileri tanıırken karşılaştıkları zorlukların, olumlu ve olumsuz yönlerin neler olduğu çalışmada ortaya konmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin beklentilerinden hareketle daha yenilikçi bir kavramsal süreç ortaya koyulmuştur. Öğretmenlerin öğrencilerin tanınma sürecinde sınıf mevcutlarının az olması yönündeki talepleri, ders sürelerinin uzatılmasını istemeleri, okullarda öğrenci tanıma tekniklerinin uygulanacağı ortamlar oluşturulması talepleri, Sosyal Bilgiler müfredatında bireyi tanıma tekniklerinin daha fazla yer alması gerektiği yönünde görüşleri kavramsal süreç açısından bireyi tanıma alanına yenilik katacaktır. Yüz yüze görüşme yöntemiyle İstanbul genelinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri elde edilerek çıkarımlarda bulunulmuştur. Bireyi tanıma alanında daha büyük bir örneklem ve farklı öğretmenlik dallarında da benzer çalışmaların yapılması alana katkı verecektir. Araştırma kapsamında öğrencilerin tanınmasının önemi ortaya çıkarılmıştır. Öğrencileri tanıma sürecinde karşılaşılan sorunların çalışma kapsamında belirlenerek bireyi tanıma alanında neler yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bireyi tanıma alanına Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleriyle katkı yapılması sağlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri tanımadan önce öğrencilerin kendilerini tanımalarını gerektiğini vurgulamaları ve bu yönde çalışmalar içine girmeleri sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin öncelikle kendilerini tanımaları gerektiğinin öğretmenlerce anlaşılması bireyi tanıma alanına katkı vermektedir.

Çalışmayı özetlemek gerekirse araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunun bireyi tanıma teknikleri konusunda sınırlı ve eksik bilgileri mevcuttur. Öğrencilerini tanımak için çoğunlukla gözlem, görüşme ve soru-cevap yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bireyi tanıma teknikleri içinde azınlıkta kalan bu tekniklerin öğretmenler tarafından her öğrenciye zaman ayrılacak şekilde uygulanmadığı sonucuna da ulaşılmıştır. Öğretmenlerin sınıf mevcutlarının fazla olması ve ders saatlerinin yetersizliği nedeniyle de öğrenci tanıma tekniklerinden yararlanamadıkları da ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin kendilerini tanımalarını ve yaşadıkları ortamı anlamlandırabilmelerini sağlayan Sosyal Bilgiler dersinde türlü sebeplerden dolayı öğrenci tanıma tekniklerinin sınırlı uygulandığı sonucuna varılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının öğrencilere benimsetilmesi noktasında çalışma sonucunda ulaşılan engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Araştırma çerçevesinde ortaokullarda çalışan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerini daha iyi ve teferruatlı tanıyabilmeleri için bireyi tanıma teknikleri konusunda yeterli seviyede bilgi birikimine sahip olmaları gerekmektedir. Yapılan çalışma da öğretmenlerin çoğunun bireyi tanıma tekniklerinin üniversite öğrenimleri sırasında derslerinde gördüklerini belirtmişlerdir. Ancak gerekli seviyede bilgi birikimine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir (Tahiroğlu, 2006; Yılmaz

& Tepebaş, 2011). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iş hayatlarında yani okullarında da bireyi tanıma alanında yeterli bilgi ve eğitim alamadıkları anlaşılmaktadır (Tahiroğlu, 2006).

Sosyal Bilgiler öğretmenleri ders sürelerinin az olduğunu ve öğrencileri tanımak için yeterli zaman olmadığını belirtmişlerdir (Ağır, 2003 & Akgül, 2006). Yapılan çalışma kapsamında da ders sürelerinin yetersizliği ve sınıf mevcutlarının fazlalığı nedeniyle öğrencileri tanıma sürecinde öğretmenlerin güçlükler yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonucu Ağır (2003) ve Akgül (2006) çalışmaları destekler niteliktedir.

Sınıf mevcutlarının fazla olmasından dolayı öğrenci tanıma tekniklerini uygulama sürecinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir (Ağır; Akgül; Atbaşı; Ayten; Kuş & Çelikkaya; Yazıcı). Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlara bakıldığında diğer çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir. Benzer sonuçlar olan çalışmalarda da sınıf mevcutlarının fazlalığı nedeniyle öğrenci tanıma tekniklerinin uygulanmasında sorunlar yaşanmıştır.

Öğrencilerin aile ortamlarını, sağlık durumlarını ve özel durumlarını bilen öğretmenlerin, öğrencileri daha kolay tanıyacakları saptamasına ulaşılmıştır. Görüşme verileri neticesinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders süreçlerinde verimli bir şekilde öğrenmeler elde etmelerinde öğrencilerin tanınması gerektiği fikrine ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında öğretmenlerin çoğunun Sosyal Bilgiler dersinde farklı teknikleri uygulamada yeterli bilgiye sahip oldukları ancak çevresel etmenler nedeniyle uygulama sürecinde sorunlar yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonucu Durdukoca (2018) çalışması desteklemektedir. Durdukoca (2018) çalışması Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğretmenlerin, öğretim tekniklerini yeterli derecede bildiklerini ancak çevre etmenleri nedeniyle tam olarak uygulayamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

Öneriler

- Okullarda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma tekniklerini yalnızca sorun yaşadıkları öğrenciler üzerinde değil, ders verdiği öğrencilerin tamamı üzerinde uygulayabilmelerine yönelik planlamaların yapılması sağlanmalıdır.
- Üniversitelerde Sosyal Bilgiler öğretmeni yetiştiren programlar için staj döneminde bireyi tanıma teknikleri ile alakalı zorunlu dersler konularak öğretmenlerin bireyi tanıma tekniklerini uygulamalı öğrenmeleri sağlanabilir.

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerine, öğrencilerini tanıyabilecekleri ders sürelerinin sağlanması ve sınıf mevcutlarının azaltılmasına yönelik okul yönetimlerince destek sağlanmalıdır.
- Okullarda bireyi tanıma tekniklerinin uygulanması süreçlerinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yetersiz kaldıkları durumlarda rehber öğretmenler ve uzmanlarla işbirliği içinde olabilecekleri ortamların oluşturulması sağlanmalıdır.
- Çalışma kapsamında yüz yüze görüşme soruları ile bilgi toplanan örneklemden daha büyük bir araştırma grubuyla çalışmalar yapılabilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireyi tanıma tekniklerini derslerde etkin kullanabilmeleri için Sosyal Bilgiler dersi müfredatının bireyi tanıma teknikleri ile ilgili konularda zenginleştirilmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- Ağır, Ö. (2003). *İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi.
- Akgül, N. İ. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler ve karşılaşılan sorunlar (Niğde ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi.
- Aktepe, V. (2005). Eğitimde bireyi tanımanın önemi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 15-24.
- Atbaşı, C. (2007). *İlköğretim II. kademe (6. ve 7. sınıfta) Sosyal Bilgiler dersinin öğretimi ve öğretiminde yaşanan güçlükler (Aksaray örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Ayten, P. (2006). *İlköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersini yürüten 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Bakırcıoğlu, R. (1997). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, Anı Yayıncılık.
- Baloğlu, M. & Tan, H. (2006). *Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Başar, H. (2001). *Sınıf yönetimi*. Pegem Yayıncılık.
- Büyükgöncü, N. (2013). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan bireyi tanıma tekniklerinin öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi Kayseri ili örneği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi.
- Can, G. (2002). (Ed.) *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Pegem A Yayınları
- Dürüst, Ç. vd. (2020). *Eğitim sisteminde bireyi tanıma ve test dışı teknikler*. Eğiten Kitap.
- Erden, M. & Akman, Y. (2008). *Eğitim psikolojisi*. Arkadaş Yayınevi.
- Erol, B. (2002). *Okul rehber öğretmenlerine rehberlik el kitabı*. Lebib Yayınları.
- Fırat Durdukoca, Ş. (2018). Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretim uygulamaları için öğretim tekniklerinin seçimine yönelik yeterlik alguları ve görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 211-242.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Alkım Yayınevi.
- Kılıç, H. İ ve Gündüz, Y. (2021). Veli tutumlarının öğrenci başarısı üzerindeki etkileri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 313- 327.

- Kuş, Z., & Çelikkaya, T. (2010). Sosyal Bilgiler öğretimi için Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(7), 69-91.
- Özgüven, İ. E. (2007). *Bireyi tanıma teknikleri*. Pdrem Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2014). *Bireyi tanıma teknikleri*. Nobel Yayıncılık.
- Selçuk, Z. (2006). *Bireyi tanıma teknikleri*. Kuzgun, Y. (Ed.) *İlköğretimde rehberlik*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tahiroğlu, M. (2006). *İlköğretim okulları ikinci kademesinde Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde karşılaştıkları güçlükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. MEB Yayınları.
- Terzi, Ş. (2009). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi*. A. Kaya (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlik* (355-367). Anı Yayıncılık.
- Ulusoy, A., vd. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Anı Yayınları.
- Yazıcı, A. İ. (2001). *İlköğretim okulları birinci ve ikinci kademe sosyal bilgiler öğretiminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi.
- Yeşilyaprak, B. (2002). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. vd. (1996). *Eğitsel ve mesleki rehberlik*. Varan Matbaası.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, K., & Tepebaş, F. (2011). İlköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar: Mesleğine yeni başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 157-177.